

Ñe tu'un ñe xi kindoo yo te vaxi nuu tutu xá'ndatyñu ñe tá'vi ùvì siko ùxì ùnì, ùvì siko ùxì kòmì xi'in ñe òkò xà'ùn ñe Tutu ka'an ñe kundivi ñe xáa nda'a ne ñe nasama ne yityi ñe tava ne tyíñu ñuu nuu ndá'vindaa ne, sáa tu vaxi ñe nuu tutu xá'ndatyñu tá'vi òkò ùxì òvì siko, òkò ùxì ùnì sìkò xi'in òkò ùxì kùmì siko ñe tutu ni'i yityi xi'in ñe kuvi ku'un ne ndakatu'un né nè yuvi xa'a ñe koni né nasama ne yityi ñe tava ne nè kóo ne tyíñu ñuu nuu nda'vindaa ne ñe ñuu Yita Ndika'a, nékàà tixi ñuu Kuaty, ñe Ve'e ndiso xi'in ñe ni'i yityi xi'in ne kuni koo ne Tyiño te Yiyo yityi ka'an ne Yuvi ne ñuu ñe yiyo tixi ñuu Kuaty, ñe kée ñe Ve'e Ni'i Yityi xi'in ñe Kunani ñe Xa'ndatyñu nda sàa ñuu Kuaty.

ÑE TUTU KANA

Ñe ndi'i ne yuvi ñe ñuu nda'vindaa ñe ñuu Yita Ndika'a, nákàà tixi ñuu Kuaty, ñe kuvi ku'un ne nuu nakuta'an ne ndi'i ne ñuu ne ne ñuu kuali ndáka ñuu ñe kuvi ndakatu'un ne te ñe ka'an ne xa'a ñe kàxi ne ñe yityi ñe kuni ne ñe tava nè ne tyíñu ñe ñuu nuu nda'vindaa ne, ñe tá'vi ñe ne yuvi sika ka'an ñe ñii ñii ñuu ndi kuni ne koo nè tyíñu an ñe ndá yityi ne xa'ndatyñu ñuu mií ne ñuu (yityi kmi ne ñuu ñe tava nè ne tyíñu).

Ñe ndá káa xi'in ñe ndá kivi koo ñe nuú nekuta'an ne yuvi, ñe yo'o vaxi ñe nuu tutu kua'an xi'in tutu ñe kana né nè yuvi, té sáa tu ya'a ñe nuu tutu ndátu'un a ñe nuu kaàndoso ne mií ñuu ne nuu nda'vindaa ne, a ñuu mií ne yuvi a ñuu kuali ne, ya'a tu ñe nuu tutyi kàa ki'in xindi'va, nuu ñe xi'ndiva mií ne IEPC mí ñuu Kuaty, saya'a tu ne ñe tu'un sá'an ta saá tu ñe tu'un ne ñii ñii ñe kua'e ne yuvi ka'an ndi'i ne ñuu komi ñuu nuu nda'vindaa ne. Ne nakoso kivi ne yuvi nakuta'an yo'o kí'in xa'a ñe ñii ka'ni né kumaní ka kixa'a ve'e tyíñu vaxi ne ndatu'un ne xi'ndo ne yuvi tyi ñe yo'o xi vaxi ñe nuu tutu nuú vaxi kivi yòo.

Ñe nuu nakuta'an ne ñuu ñe ndakatu'un ñe'e ne kunani ñe tyi Ve'e Tyiño, Ve'e tyíñu ñe ñuu vali a nuu xa saá xini mií mi ne ñuu ñe nakuta'an ne te ñe kundii ñe yo'o, koo ñe tixi ñe vaxi yo'o:

ÑE KUNDIVI ÑÈ

Ñe nuú. Xa'a ñe kundivi ñè. Ñe nakuta'an ne yuvi ne ndi'i ñuu ku ñe kuvi ka'an ne xa'a ñii ñe kuni ne ñe yityi ñe tava nè ne kuni ne koo ne tyíñu ñe ñuu nuu nda'vindaa ne, te ñe yo'o ku ñe, an xa'a ñe yuvi xika ñii ñii ñuu ka'an ne ndi kuni ne koo nè ne tyíñu an xa'a ñe yityi ñe xa'ndatyñu xi'in ñe ñuu mií ne.

Ñe ùvì. Xa'a ñe ka'an ne yuvi. Kuvi ku'un ne te ka'an ne nuu nakuta'an ne yuvi te ndakatu'un nè, ndi'i ne yuvi ne xe yá'a ñe xà'ùn ùnì kuiya te kúu nè ñe ñuu nda'vindaa ne xi'in ndi'i ne ñuu yiyo tixi ñe nuu nda'vindaa ne, ne xi vaxi Kivì ne nuu Tutu yiyo nada'a ne Ve'e nda ñuun Nko'yo te ni'i yityi xi'in ñe Tava nè ne tyíñu. Xa'a ñe yo'o xiniñu'u sanaà ne tutu ne nuú vaxi na'na ne ñe saá xiniñu'u ka ne, ñe ñuu ne a ñuu kuali ne nuu ndóo ne tyi vaxi ñe nuu tutu saná'a ne nuu vaxi ñe mií ndityi ve'e nè, té sanana nè nuu ndusu kivi ne a kani né ñe nda'a ne nuu tiaa ne kiví ne ñe nuu ka'an ne xi'in ne.

Ñe ùnì. Ñe kiví nakuta'an ne. Ñe nakuta'an ndi'i ne ñuu te ndakatu'un nè kunani ñe kiví xà'ùn kùmì xi'in Kivì òkò ñe tí yòò ùvì ñe kuiya ù'ùn tivi òkò ùvì, té ñe kündàà ñini ñe xiniñu'u ñii ñii ne ñuu nandiku ne nuu tutu komi kiví xi'in yòò ndá kuví nakuta'an ne ñuu ne, ñe ñuu kuali te tutu yo'o vaxi ñe xi'in ñe tutu ndatu'un xi'in ne yo'o.

Ñe kùmì. Ñe vaxi yo'o ñe nuú xi'in ñe ùvì vaxi nuu tutu ñe kana ne ndo'o. Ñe kuvi ki'in xa'a ñe nuu nakuta'an ne yo'o na yuvi ñe ñii ñii ñuu kuvi nandiki ne nuu ñe nuú tutu tava ñe ndatu'u nè xi'in ne ñe kuvi ku'un ndi'i ne yuvi ñe ñii ñii ne ñuu, xi'in ne ñuu kuali a nda sàa ka ne ñuu ñe nda sàa ku ne yuvi kumi ñii ñii ñuu tyi ñe yo'o kuniñu'u ne yo'o nuu nakuta'an ne.

Te xa ñii kánì va'à ndatu ne ñe kuvi kixa'a ne ndatu'un ne xi'in ne nakuta'an yo'o te vasa nínakuta'an kuà'a ne yuvi te kundivi ñe ka'an tutu xa'ndatyñu xi'in ne, ndí kuvi ka'an ne yuvi ndá ñinka kiví xi'in kuiya ñe tava ne ñe tutu ùvì nuu ñe kana tuku nè ne yuvi te sáa tu ka'an ne nda kàà kuni ne nakuta'an ne, ñe yo'o ku ñe kundoo ne xi'in ndi'i ne yuvi ne nàkuta'an ndindóo yo'o. Té ñe ké'e n eñe kúu ne ñe nakú yityi yo'o, te nínakuta'an ka kuà'a ne yuvi xi'in ñe ùvì yityi kàà ne yuvi te ñe yo'o kixa'a ñe ne ndatu'un ne xi'in nda sàa ne yuvi nakuta'an yo'o.

A kúvi kixa'a ne ndatu'un ne xi'in ndi'i ne yuvi nakuta'an yo'o té yita ñii ñikun ne yuvi ne ndatu ñe nakoso ne kiví ne nuu tutu. Té ñe kùu xi'in ñe yo'o, kí'in xá'a ñe ndatu'un ne xi'in ne yuvi te ñe xa ndi'i nakoso ndi'i ne yuví yo'o kiví ne nuu tutu.

Té ne kú ñe ùvì yityi yo'o, te, xe nakundò ndi'i ne yuvi ne ñuu nakúta'an yo'o, vásá kuvi sandí'i xa'a ka ne ñe a ndáa ne kuni ka'an ndi ne kóo ñe ñinka kiví, sava té ndáa ñe yiyo ne a ndáa ñe ndée ni kúu.

Né kúu ñe ndáà ñe yityi ñe ne yuvi nakuta'an yo'o kixa'a ne kee sava ne yuvi te ñe nuú nakuta'an ne yo'o te kuanu'u ne ve'e ne, ñe yo'o vasa katátyi ñe ndu ndi'i ñe ka'an ne xi'in ne yuvi ne nakuta'an ne yo'o.

Ñe ù'ùn. Ñe ne kuni'in yityi xi'in ñe nuú nakuta'an ne yo'o. Ñe kundivi, xi'in ñe koo yo'o ñe kuvi ka'vei ne ñe kuni xa'a ñe yuvi kuni ka'an, mií ne yuvi ne nakuta'an yo'o kú ne kuni'i yityi xi'in ñe ndakatu'un ne yo'o tyi koo ñii ne kú nuú, ñii ne tiaa tutu, te ùnì ne ka'vei ne yuvi ndani'i nda'a, te ne yo'o kú ne tyinddee né ne tyíñu ñe Ve'e ni'i yityi xi'in nuu Tava ne koo ne tyíñu te saá kuvi Ka'an ne yuvi ñe ñii ñii ñuu yiyo tixi ñe ñuu Kuaty, ñe kuvi taxi ne yu'u ne te ndakuin ne xa'a ñe ya'a nuu nakuta'a ne yo'o.

Ñe kuu yo'o, kuvi tu kuà'a koo ne ka'vei ne yuvi, te saá nika'an mi ne yuvi ñuu nakuta'an yo'o.

Ñe iñò. Xa'a ñe kuvi ka'an ñii ñii ne tata tyíñu ñe ñii ñii ñuu nakuta'an. Ne tata tyíñu ñuu, a ñuu vali ka, si'na ñe nuú koo ndi ne kundityi xi'in ñe ka'an a xa kixa'a ne ndatu'un ne xi'in ne nakuta'an yo'o ñe kuvi ka'an ne yuvi kú ñe kuni'i yityi xi'in ñe ne kana kivi ne ya'a nuu ta kí'in xa'a tyíñu yo'o, mií mi ne kana kivi yo'o, te ne tyíñu vaxi ku ne taxi yu'u ne ñe kuvi te kú nuú kixa'a ra ka'an ra xi'in ndi'i ne yuvi ne nakuta'an yo'o ñe kuniso'o n eñe ndatu'un ne xi'in ne.

Ñe ùxà. Ñe kuvi ndani'i ne yuvi nakuta'an yo'o nda'a ne. Te xà kixa'a ne ka'an ne xi'in ne yuvi ñuu nakuta'an yo'o, te kú nuú ku te ndatu'un xi'in xi ne yuvi ñuu ndu ñe kuvi ka'an ne nda yityi kuni ne ñe kuvi tava nè ne koo ne tyíñu ñuu nda'vindaa ne ndi taxi ne tutu nda'a ne té ñe yo'o taxi ña'a ne IEPC ñuu Kuaty nda'a ne.

Ñe kixa'a ke'e ne, te kú nuú tava ne nakuta'an yo'o ku ra yiyo yu'u ñe kuvi ndakatu'un ra ne yuvi nakuta'an yo'o te koni ne samana yityi ñe tava nè ne koo ne tyíñu ñuu nda'vindaa ne; te ñe vaxi yo'o ku ñe ndakatu'un nè te kuvi ndakuin ña'a ne yuvi:

¿Ndà yityi koni kun tava kun ne yuvi koo ne tyíñu ñuu nda'vindaa ku ñe ñuu Yita Ndika'a, nákàà tixi ñuu Kuaty?

Tu'un Sá'an kú ñe tia ne nuu tutu ne vaxi yo'o

1. Partidos políticos

2. Usos y costumbres

Ñe ùná. Ñe tyíñu ka'an ne. Te xa nindakatu'un ne ndo'o, ne yuvi kuni kani nda'a nuu tutu xiniñ'o kúu kuita ñikun n eñe kuvi ya'a ne kani ne nda'a ne nuu tutu ñe taxi ne níka'an mií ne yuvi kundityi xi'in ne. Te xi tia ndo nuu tutu té yityi kuni ndo té naka'nu ndo tutu te tyikáàn ndo ñe nuu tu xatun kundityi nuu nakuta'an ndo ñe kunani ñe koni ndo.

Ñe ììn. Ñe tutu ke'e nè kuni'i yityi ndatu'un. Te xa ndi'i ndatu'un ne xi'in ne yuvi nakuta'an yo'o, ñe kana kiví tia tutu ku ñe tia tutu xa'a ñe kunani yo'o, te nuu ñe tutu yo'o sanana ne kivi ne' a kani ne nda'a ne' ne kundityi ndatu'un xi'in ndo, saá tu kani ne nda'a ne ñe tyíñu vaxi tyi ñuu Kuaty, te sanakuta'an ndo xi'i tutu ndani'in ndo yo ñe tutu nuú ñikoso ne yivi kiví ne té ndaa ka ñe kúu, te sanakuta'an ndo tutu ñe ndatu'un ndo ndé' kúu, te saá kanindéè ne tyíñu kàà ni'i ne ñe kúu nè ne tyíñu ñe ñii ñii ñuu nè, ñe kuvi ñe tutu yo'o ndakuin xa'a ñe niyó yo'o.

Ñe ùxì. Ñe xa'a ñe kúu nuú nakuta'an ne yuvi. Ndatu'un ne xi'in ndi'i ne yuvi kixi nakuta'an yo'o xa'a ñe kúu te xa ndi'in kunani ñe níka'an ne xi'in ne yuvi nakuta'an yo'o ñe kuvi nataxi nè nda'a ne tyíñu kée tyi ñuu Kuaty.

Ñe ùxì ñii. Ñe ka'an xa'a mí ne katyiñu ñe ve'e IEPC ñuu Kuaty. Ña'a a tiaá ne ndiso xi'in mi ñe Ve'e nuu ni'i ne Yityi xa'a ne koni kuù ne tyíñu kú ne ku'un mí nuu nakuta'an ne yuvi xa'a ñe kuvi tyindie ne ñe kuvi kunani va'a ñe ndatu'un nè, saá ku ñe kasato'o n è ñe yityi komi ne yuvi ñe ñii ñii ñuu a ñuu kuali ka'an tu'un yo'o ñe kuvi ka'an ne.

Ñe ùxì ùvì. Ñe saya'a ne nuu kaa ndityi ñe kindòó ne yui ta kasato'o ne ñe níka'an ne. Xi'in tixi ñe ù'ùn kivi ñe katyiñu ne ñe kixi nè ndatu'un ne xi'in ne yuvi ñe ne Vie'e Ndiso xi'in ñe kunani tutu Xa'ndatyñu yiyo ñuu Kuaty kú ne ka'vei ndi'i mí tutu nuu taxi ndo sin indo xa'a ñe koni ndo.

Ñe ùxì ùnì. Ñe vasa níka'an ne xa'a nùú nakuta'an ne yuvi. Ndu'u ñe taxi ne yu'u ne te níka'an ne nùú nakuta'an ne yuvi xi'in ñe kasato'o ne ñe yityi kündàà ñini ne yuvi xa'a ñe tu'un xá'ndatyi xi'in ñe nixika ne nindakatu'un ne, ñe yo'o kunani ñe xi'in ndi'i mi ne yuvi nakuta'an nuu ne ndatu'un ne xi'in ne ñe ñii ñii ñuu a ñuu kuali ne kixi yo'o, ñe né kiví nakuta'an ne yo'o.

Ñe ndi'i mi ñe tyíñu ke'e ne yo'o xi'iñ'o kundáà ne xi'in mií ne vasa ñatin kunoo ne xi'in ñinka ne yuvi ñe a kuvi ki'in ñe kuè è xikon mií nè ñe xika vitin, saá tu xiniñ'o kuni'i sini ne ndika ñe kundaa xi'in mií nè ndi'i ñe ka'an ne tyíñu ne kasatatan yiyo ñuu nuu nda'vindaa ñuu ndo, a ne tyíñu ñuu Kuaty a ne tyíñu ñuu Ko'yo.

Chilpancingo de los Bravo, Gro., 03 de febrero de 2022

La Consejera Presidenta del IEPC Guerrero El Secretario Ejecutivo del IEPC Guerrero
 C. Luz Fabiola Matildes Gama C. Pedro Pablo Martínez Ortiz